

PRISTUPANJE DUGU

1. UVODNE NAPOMENE

U jednom obveznopravnom odnosu moguće je promijeniti bilo vjerovnika (putem cesije) bilo dužnika (u vidu preuzimanja duga, pristupanja dugu ili preuzimanja ispunjenja). Jedan od sveukupni tri slučaja promjene subjekta obveze na dužničkoj strani je pristupanje dugu. Pristupanje dugu propisano je odredbama čl. 101. i čl. 102. Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine br. 35/05, 41/08) na sadržajno istovjetni način, osim zanemarivih terminoloških razlika, kao i ranije važećim Zakonom o obveznim odnosima (Narodne novine br. 53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 7/96, 91/96, 112/99 i 88/01) pa je stoga i sudska praksa iz razdoblja primjene ZOO/78 i nadalje aktualna.

2. PRISTUPANJE DUGU

2.1. Ugovor o pristupanju dugu

Prema odredbi čl. 101. Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine br. 35/05, 41/08, dalje: ZOO) ugovorom između vjerovnika i trećega, kojim se ovaj obvezuje vjerovniku da će ispuniti njegovu tražbinu prema dužniku, treći stupa u obvezu pored dužnika.

Pristupanje dugu je ugovor kojim se treća osoba obvezuje vjerovniku da će ispuniti dužnikovu obvezu i to cjelokupni dug ili samo jedan njegov dio. Taj se ugovor sklapa između vjerovnika i treće osobe, bez sudjelovanja dužnika, a isti je moguće sklopiti i ako se dužnik tomu protivi. Osim toga, dužnik se ne može protiviti ni ispunjenju duga od strane treće osobe. Da bi ispunjenje od strane treće osobe bilo valjano, potrebno je da je obveza dospjela i da tu dospjelu obvezu nije ispunio dužnik.

Pravna posljedica ovoga ugovora je da su dužnik i treća osoba, neovisno jedan o drugomu, obvezni vjerovniku ispuniti obvezu, a što zapravo znači opstojnost dva dužnika u odnosu na samo jednu tražbinu. Međutim, vjerovnik može primiti ispunjenje samo od jednog od njih, bilo od starog dužnika ili od treće osobe koja je s njim sklopila ugovor o pristupanju dugu, obzirom da bi se, u protivnomu, radilo o slučaju neosnovanog obogaćenja vjerovnika.

Poseban slučaj pristupanja dugu propisan je odredbom čl. 98. st. 2. ZOO-a na način da ako je u vrijeme vjerovnikova pristanka na ugovor o preuzimanju duga preuzimatelj bio prezadužen, a vjerovnik to nije znao niti je morao znati, prijašnji dužnik ne oslobađa se obveze, a ugovor o preuzimanju ima učinak ugovora o pristupanju dugu. U takvom slučaju dužnik se nije oslobodio svoje obveze, već obvezu duguje zajedno sa trećom osobom.

2.2. Pristupanje dugu u slučaju preuzimanja neke imovinske cjeline

Osoba na koju prijeđe na temelju ugovora neka imovinska cjelina (poduzeće i sl.) pojedinca ili pravne osobe, ili dio te cjeline, odgovara za dugove koji se odnose na tu cjelinu, odnosno na njezin dio, pored dotadašnjeg imatelja i solidarno s njim, ali samo do vrijednosti njezine aktive (čl. 102. st. 1. ZOO-a). Odredbom st. 2. toga članka propisano je da nema pravni učinak prema vjerovnicima odredba kojom bi se isključivala ili ograničavala odgovornost utvrđena u stavku 1. toga članka.

Radi se, također, o posebnom slučaju pristupanju dugu i to u slučaju primanja neke imovinske cjeline. To je slučaj kada jednoj osobi pripadne određena imovinska cjelina ili dio te cjeline, npr. kod ugovora o kupnji obrtničke radionice ili njezinog dijela, kod ugovora o diobi zajedničke imovine i sl., a u kojemu su slučaju na pribavitelja prešla, s tim u svezi, sva prava i obveze, odnosno tzv. aktiva i pasiva.

Sam ZOO ne pravi razliku između ugovora osnovom kojih se prenosi ta imovinska cjelina, a što znači da je takvom imovinom moguće raspolagati ugovorom o prodaji, ugovorom o diobi zajedničke imovine pa i darovnim ugovorom.

Stoga kada neka imovina ili njezin dio na spomenuti način prijeđe na treću osobu, tada za dugove koji se odnose na tu imovinu i dalje odgovara dosadašnji dužnik, ali pored njega solidarno odgovara i treća osoba kao stjecatelj te imovine ili njezinog dijela do vrijednosti preuzete aktive. To znači da je treća osoba na taj način kao stjecatelj imovine pristupila dugu. Naime, poradi efikasnije zaštite vjerovnika te imovinske cjeline, koja je prenesena na treću osobu kao stjecatelja, zakonom je propisano da za dugove koji se odnose na tu imovinsku cjelinu, uz dosadašnjeg dužnika odgovara i stjecatelj te imovine i to solidarno s njim.

S tim u svezi ZOO ne pridaje značaj činjenici je li stjecatelj morao ili mogao znati za opstojnost dugova otuđitelja imovinske cjeline ili njezinog dijela, već on sam treba snositi rizik što prigodom sklapanja ugovora nije utvrdio pravo stanje stvari glede aktive i pasive takve imovine. No, pri tomu valja imati u vidu i da je obim odgovornosti stjecatelja ipak ograničen vrijednošću aktive i pasive stečene imovine.

Kogentnom odredbom iz čl. 102. st. 2. ZOO-a propisano je da nema pravni učinak prema vjerovnicima odredba ugovora kojom bi se isključivala ili ograničavala odgovornost prijašnjeg ili novog stjecatelja imovine. Time je zakonodavac dodatno zaštitio vjerovnika i to sve kako stari i novi stjecatelj ne bi svojim odgovarajućim raspolaganjima ograničili njegova prava u odnosu na imovinsku cjelinu ili njezin dio.

3. IZ SUDSKE PRAKSE

1. Naime, prvostupanjski je sud svoju odluku o obvezi tuženice da tužitelju namiri predmetno potraživanje utemeljio na čl. 452. ZOO-a koja se odnosi na pristupanje dugu u slučaju primanja neke imovinske cjeline. Međutim navedena se odredba ne može primijeniti u konkretnom slučaju jer se ona odnosi na odgovornost osobe na koju je ugovorom prešla neka imovinska cjelina, ili njezin dio, koja se temelji na postojanju veze između prenesene imovine i dugova koji su nastali u poslovanju s tom i takvom imovinom od strane njezinog imatelja. Dakle, s obzirom da se ovdje ne radi o takvom slučaju, već iz stanja spisa proizlazi da je tuženica stan, za koji je prema stajalištu prvostupanjskog suda vezano predmetno potraživanje dobila temeljem Odluke o davanju stana na privremeno korištenje, koju je donijela Komisija za stambene odnose Gradskog poglavarstva Grada Zagreba, dana 26. rujna 1996., to nema mjesta primjeni gore navedene odredbe.

Županijski sud Zagrebu, Gž-2161/2005-2 od 24. svibnja 2005.

2. Tako je sud prvog stupnja utvrdio da su tužitelj i tuženik 11. ožujka 1995., time što je tuženik potpisao izjavu kojom se obvezao da će ispuniti tužiteljevo potraživanje prema B. klubu Zagreb, s osnove ugovora o najmu automobila za razdoblje od 8. siječnja 1995. do 11. ožujka 1995., te pristao da mu tužitelj dostavi račune za navedeno potraživanje na njegovu kućnu adresu, zaključili ugovor o pristupanju dugu. Neosnovano tuženik, osporavajući pravilnost i potpunost utvrđenog činjeničnog stanja, smatra da je u postupku pred sudom prvog stupnja bilo potrebno utvrditi je li tužitelj, prethodno, pokušao naplatiti svoja potraživanja od najmoprimca (B. kluba Zagreb). Naime, u slučaju pristupanju

dugu, u smislu čl. 451. ZOO-a, treći stupa u obvezu pored dužnika, kao solidarni dužnik. Budući da, prema odredbi čl. 414. st. 1. ZOO, svaki dužnik solidarne obveze odgovara vjerovniku za cjelu obvezu i kako vjerovnik može zahtijevati njezino ispunjenje od koga hoće, to je tužitelj mogao podnijeti tužbu protiv tuženika, bez prethodnog pokušaja namirenja tražbine od B. kluba Zagreb.

Županijski sud u Zagrebu, Gž-2030/2002-2 od 27. siječnja 2004.

3. Ugovor o pristupanju dugu može se sklopiti i konkludentnim ponašanjem vjerovnika koji prihvaća izjavu treće osobe o pristupanju dugu.

Vs, Rev-934/86 od 22. srpnja 1987. PSP-38/66

4. Po ocjeni ovoga suda, kad netko preuzima dug temeljem odredbe čl. 446. ZOO-a ili pristupa dugu temeljem odredbe čl. 451. ZOO-a, to znači da će potraživanje dužnika prema vjerovniku podmiriti iz svoje imovine, odnosno osobno, a neće obvezu dužnika zbog određenih svojih mogućnosti ispuniti iz imovine dužnika. Kako je nesporno drugotužena obvezu prvotuženika eventualno trebala ispuniti iz imovine prvotuženika, takva njezina obveza ne može se tretirati po ocjeni ovog suda, kao obveza iz ugovora o preuzimanju duga ili ugovora o pristupanju dugu jer za to ne postoje elementi koje predviđaju takvi ugovori. Zbog toga je pravilno zaključio prvostupanijski sud da je tužena eventualno u konkretnom slučaju samo preuzela obvezu ispunjenja obveze prvotuženika prema tužitelju u kojem slučaju ona ne odgovara osobno tužitelju, odnosno vjerovniku, već samo dužniku ako svoju obvezu ne ispuni.

ŽsKc, Gž-897/1999 od 30. prosinca 1999.

5. Predmet spora u ovoj parnici predstavljaju zahtjevi tužitelja za naknadu materijalne i nematerijalne štete koju su pretrpjeli smrću I. F.2, supruga tužiteljice I. F.1 i oca ostalih tužitelja, smrtno stradalog u prometnoj nezgodi koja se dogodila dana 31. 12. 1991. godine, kada je na njega kao biciklistu naletjelo osobno vozilo reg. oznake ZG ..., kojim je upravljao osiguranik Zajednice osiguranja D. B., Poslovna jedinica Z.. Revizijskim navodima osporava se samo pravilnost utvrđenja i ocjene sudova da je tuženik pravni sljednik Z. D. Filijale Z., kod kojeg osiguratelja je u vrijeme nastanka štetnog događaja za navedeno vozilo vlasnik bio osiguran od automobilske odgovornosti i da je stoga osnovan tuženikov prigovor promašene pasivne legitimacije. Svoje zaključivanje o postojanju tuženikovog pravnog sljedstva u odnosu na predmetnu policu osiguranja sudovi temelje na sadržaju dopisa Hrvatskog ureda za osiguranje od 14.4.1994. godine, upućenog svojim članovima, u kojem se navodi da je A. o. (sada tuženik A.), preuzeo obveze po policama osiguranja koje je za vozila hrvatske registracije izdalo Društvo za osiguranje D. Filijala Z. i K., te P. R., S. i K., dopisa Ministarstva financija Republike Hrvatske od 2.5.1996. godine, u kojem se navodi da nije sporno da je A. o. preuzelo sredstva bivše filijale D. o. u Z. i na temelju odredaba tuženikovog Statuta donesenog 30.6.1992. godine. U reviziji se osnovano ističe da se navedeno zaključivanje sudova ne može temeljiti na dopisu Hrvatskog ureda za osiguranje, jer pitanje građanskopravne sukcesije predstavlja materijalnopravno pitanje koje se prosuđuje na osnovi činjenica ili propisa na kojima se sljedstvo temelji. Međutim, po ocjeni ovog suda, tuženikova obveza naknade predmetne štete tužiteljima postoji i u slučaju osnovanosti tuženikove tvrdnje da on nije pravni sljednik osiguratelja Z. D. Filijala Z.. Naime, s obzirom na sadržaj odredbe čl. 100. tuženikovog Statuta, u kojoj se navodi da na tuženika prelaze sva prava i obveze osiguratelja D. d. d., Poslovnih jedinica Z., K., R. i S., opravdano je zaključiti da je u toj statutarnoj odredbi sadržano očitovanje tuženikove volje da će ispuniti tražbine vjerovnika prema navedenim poslovnim jedinicama Z. o. D. B. iz ugovora o osiguranju. Takvo očitovanje volje treba shvatiti kao ponudu za sklapanje ugovora o pristupanju dugu iz čl. 451. Zakona o obveznim odnosima – ZOO ("Narodne novine" broj 53/91 i dr.), kojim se treći (ovdje tuženik) obvezuje vjerovniku (tužiteljima) da će ispuniti njegovo potraživanje od dužnika (Z. D.), a podnošenjem predmetne tužbe tužitelji su tu ponudu prihvatili, pa je time nastala tuženikova ugovorna obveza naknade predmetne štete pored osiguratelja Z. D.

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-2077/2001-2 od 11. veljače 2004.

6. Kada treća osoba izda vjerovniku akceptni nalog u svrhu osiguranja vraćanja dužnikova duga, ona time pristupa dugu.

Vs, II Rev-105/96 od 26. veljače 1997.

7. Osoba na koju prijeđe na temelju ugovora neka imovinska cjelina pojedinca ili pravne osobe ili njezin dio odgovara za dugove koji se odnose na tu cjelinu odnosno na njezin dio vrijednosti njezine aktive. Po stavu ovog suda, nije odlučno kojim je ugovorom prešla materijalna cjelina ili njezin dio kao što je ovdje slučaj, već je li stjecatelj dao naknadu u visini tržišne cijene. On odgovara do vrijednosti aktive te imovine, tj. od tržne vrijednosti ima se odbiti ono što je stjecatelj dao prilikom stjecanja.

Vts, Pž-2283/97 od 25. studenoga 1997.

4. ZAKLJUČAK

Pristupanje dugu nedvojbeno predstavlja značajan slučaj ugovornog pojačanja položaja vjerovnika, jer on umjesto jednog dobiva dva dužnika, ali ne kao solidarne dužnike, obzirom na neopstojnost ikakvog pravnog odnosa između istih, već kao sudužnike. Pristupanjem treće osobe tuđem dugu, stari dužnik se ne oslobađa svoje obveze i njegov pravni položaj se ne mijenja. Obzirom da treća osoba nije u ugovornom odnosu sa dužnikom, ona u slučaju podmirenja duga nema pravo regresa prema dužniku, osim u slučaju ako je vjerovnik na treću osobu prenio svoja prava koja je imao prema starom dužniku osnovom ugovorne personalne subrogacije. Iako na prvi pogled postoje određene sličnosti, pristupanje dugu potrebno je razlikovati od jamstva i solidarnih obveza. Naime, u slučaju jamstva, ukoliko jamac isplatu dužnikov dug onda on u tom slučaju ima pravo regresa prema dužniku osnovom zakonske subrogacije, a što kod pristupanja dugu (ipak) nije slučaj, obzirom da treća osoba nije ni supsidijarni niti solidarni dužnik, osim ukoliko je solidarnost ili subrogacija posebno ugovorena. Valja zaključiti da se o promjeni dužnika u obveznoppravnom odnosu u pravomu sadržajnomu smislu te riječi može «govoriti» samo u slučaju preuzimanja duga, dok se u slučaju pristupanja (kao i slučaju preuzimanja ispunjenja) radi zapravo «samo» o određenim (ali ne i manje važnim...) promjenama na strani dužnika.

Literatura:

1. Mladen Pavlović, Pravni učinci promjena subjekata u obvezno-pravnom odnosu, Informator br. 5006, Zagreb, 2002.
2. Bogoljub Rafaelli, Promjena dužnika u obveznoppravnom odnosu, Informator br. 5029, Zagreb, 2002.
3. Petar Klarić, Martin Vedriš, Građansko pravo, Narodne novine, 2008.
4. Boris Vizner, Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima, Zagreb, 1978.
5. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01 i 117/03
6. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine br. 35/05, 41/08
7. www.sudska.praksa.vsrh.hr